הלכה · משנה תורה · מפרשים · לב שלם · ספר אהבה

לב שלם על משנה תורה, הלכות תפילה וברכת כהנים

רבי שלמה שלם

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לב שלם על משנה תורה, הלכות תפילה וברכת כהנים

רבי שלמה שלם

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לב-שלם-על-משנה-תורה-הלכות-תפילה-וברכת-כהנים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק יג 4
הלכה ו 4
פרק יד 4
הלכה יא 4
פרק טו 8
הלכה ג 8

פרק יג

הלכה ו

שמנה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בבית הכנסת בפחות מעשרה וכו'. לשון הכ"מ. מגלת ספר בעשין דף ד' ע"ד. מצאתי כתוב למורי הרב ז"ל וז"ל ח' פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בבהכ"נ פחות מעשרה אע"פ שהכל תורה היא ומשה מפי הגבורה אמרם הואיל ומשמען שהם אחר מיתת משה הרי נשתנו ולפיכך מותר ליחיד לקרות אותם ע"כ. הא קמן שלדעת הרמב"ם ז"ל נשתנו לגריעותא לקושטא דמלתא וא"כ אף אנו נאמר לקס"ד דנשתנו לגריעותא שהיחיד קורא אותם אע"פ שאין הדין כן בכל התורה כולה קא משמע לן.

והנה הראב"ד ז"ל הגיה עליה דהרמב"ם ז"ל שהוא ענין זרות מאד והצבור היכן הלכו ע"כ. והכ"מ ז"ל תירץ וז"ל יש לומר דמשכחת לה שיהיה עשרה בבהכ"נ ויצא אחד מהם או שלא היו בבהכ"נ אלא תשעה ע"כ. וקשה לתירוץ הראשון דא"כ כל התורה כולה נמי דינא הכי כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' הנזכרות וז"ל וכל אלו הדברים אם התחילו בהם בעשרה והלכו מקצת מהם אע"פ שאין רשאים יגמרו השאר ע"כ. וכתב הכ"מ ז"ל שם ומספקא לי מילתא אי הני מילי לדידהו שהעולין לקרות לא היו מברכין אלא הראשון והאחרון וכו' אבל לדידן דכל אחד מברך תחילה וסוף נימא שדוקא אותו הקורא וכו' יעו"ש עד ולזה האחרון דעתי נוטה ע"כ הרי דס"ל דאין לחלק בין הזמנים הללו דלעולם יגמרו השאר. ודוחק לומר דאכתי מיהא מספקא ליה להרב ז"ל מילתא. ואף דאם נחלק בין זמן לזמן נאמר דהכא איירי שיצא אחד מהן משא"כ בזמן הזה בשאר התורה שכל שלא עלו כל העולים לא נגמרה המצוה ואם נאמר שאין לחלק בין זמן לזמן נאמר דמיירי שלא היו בבהכ"נ אלא תשעה. ולכן נראה לענ"ד שזה הלשון דיצא אחד מהן דנקט הכ"מ לאו דוקא אלא דאפילו יצאו כל התשעה ולא נשאר כי אם אחד מותר שהרי לשון הש"ס ולשון הרמב"ם ז"ל הוא יחיד קורא אותם וא"כ ההפרש הוא זה דבכל התורה לא בעינן שישארו רובם וכמ"ש הפוסקים ז"ל בפירוש אבל בח' פסוקים הללו אף אם לא נשארו רובם שפיר דמי עכ"ד ז"ל.

פרק יד

הלכה יא

אין ברכת כהנים נאמרת בכל מקום אלא בלשון הקדש וכו'. כה תברכו בעמידה וכו'. כה תברכו בקול רם וכו'. כתבתי בתשובה הלא היא כתובה בספרי לבב שלם על ענין

כהן שנשתנה קולו לקול נמוך מאוד עד שבקושי ישמע קולו למי שעומד אצלו אם הוא פסול לעבודה מפני דקי"ל כה תברכו בקול רם והארכתי בזה ואעתיק כאן מה ששייך ללשון רבינו ז"ל.

נשאל הרב בעל שבות יעקב בח"ב סי' א' על כהן זקן שתשש כחו ואינו יכול לברך ברכת כהנים בעמידה אם יברך בישיבה או לא. ומייתי ההיא דאמרינן בפרק אלו נאמרין תנו רבנן כה תברכו בלשון הקדש. תניא אידך כה תברכו בעמידה אתה אומר בעמידה או אינו אלא בישיבה נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו מה להלן בעמידה וכו'. ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו מה משרת בעמידה אף מברך בעמידה ומשרת גופיה מנלן דכתיב לעמוד לשרת ע"כ. ובאמת צריך עיון למאי איצטריך ש"ס להביא האי פסוקא דפרשת שופטים והלא בהאי פסוקא דפרשת עקב גופא כתיב לפני ה'. ובעל זית רענן תירץ על זה יש לומר דהוה אמינא דוקא לפני ה' כשמשמש לפני לפנים צריך עמידה אבל במזבח בחוץ לא לכך יליף מלעמוד ולשרת. וצריך עיון לפי זה בש"ס דזבחים דף נ"ג ע"ב דיושב מחלל עבודה מדהכתוב שינה בפרשת שופטים דכתיב העומדים שם לפני ה' ומאי מייתי מהתם הא כתיב לפני ה' דמשמע לפני לפנים ולמה לא מייתי קרא דפרשת עקב. ויש ליישב בדוחק ודו"ק עכ"ל הר"ב שבות יעקב ז"ל.

ויש להפליא הפלא ופלא אם על תירוץ הר"ב זית רענן אם על קושית הרב הנזכר מההיא דזבחים דהיכי תיסק על דעתין לומר דקראי דלפני ה' קאי אלפני לפנים והלא כתוב ככל אחיו הלוים העומדים שם לפני ה' ואי אפשר שיהיה לפני לפנים שהרי אפי' כהן גדול אינו נכנס לשם אלא ביוה"כ ומאי עבדתייהו דלוים לפני לפנים. גם מ"ש תו שם הרב שבות יעקב. ולעיקר קושית של בעל זית רענן מעיקרא לא קשיא מידי דהאי לעמוד לפני ה' דפרשת עקב קאי אלפניו דכתיב לשאת את ארון ברית ה' דהיינו בכתף על זה קאמר לעמוד לפני ה' דהיינו שישאו את ארון שפניהם יהיו לפני הארון ולא לאחוריהם עכ"ל.

גם זה פלא דדבריו הם נגד סוגיא דזבחים דף ט"ז וז"ל ויושב דכשר בבמה מנלן אמר קרא לפני ה' ולא לפני במה ע"כ. ופי' רש"י לעמוד לפני ה' במקדש הוא דבעינן עמידה עכ"ל. הא קמן בהדיא דקרא דלעמוד לפני ה' לא קאי אלוים שיהיו פנים בפנים אלא לומר לפני ה' במקדש למעוטי במה. והך סוגיא הוי נמי תיובתא להר"ב זית רענן ודוק. באופן שעדיין הקושיא במקומה עומדת.

וראיתי לרש"י על התורה שפי' בפרשת עקב לשאת את ארון הלוים ולעמוד לשרתו ולברך בשמו הכהנים והוא נשיאות כפים ע"כ. הרי דלעמוד לא קאי אלוים אלא לכהנים.

ואשר אני אחזה לענ"ד הוא בהקשות קושיא זו על סוגיא דזבחים דף כ"ג ע"ב יושב מנלן

אמר רב נחמן אמר רב לעמוד לשרת לעמידה בחרתים ולא לישיבה. תנו רבנן לעמוד לשרת מצוה. כשהוא אומר העומדים שנה עליו הכתוב לעכב עכ"ל. וקשה דטפי הוה ליה לאתויי ראיה מקרא דלעמוד לפני ה' לשרתו להא דשנה עליו לעכב דמשתעי קרא בהדייהו מלאתויי קרא דהעומדים למילף להו מדכתיב ככל אחיו הלוים העומדים כן הכהנים בעמידה. ותו דאי הך קרא דפרשת עקב לעמוד לפני ה' אתא לאגמורי מיניה דיושב פסול לעבודה קשה תרתי חדא על הברייתא דאמאי יליף מלעמוד לשרת האמור בפרשת שפטים ולא יליף מהאי קרא המוקדם בפרשת עקב וזאת שנית דא"כ הוי להו ג' כתובים דיושב פסול וחדא מינייהו למה לי דהא בתרי מינייהו סגי לעיכובא.

אשר על כן מוכרח לומר דקרא דפרשת שופטים לא אתא לאפוקי יושב דפסול דתיבת לעמוד קאי אתחילת קרא בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי וגו' לעמוד לפני ה' רוצה לומר הבדלה זו שהבדיל מתוך בני ישראל הוא כדי לעמוד לפני ה' במקדש פי' להיות שם תמיד שומרי משמרת הקדש הכהנים והלוים ולשרתו לברך בשמו נמצא דליכא למיגמר מיניה שהעבודה צריכה עמידה. ובהא ניחא סוגיין דזבחים דלא יליף מיניה וליכא תלתא קראי ודוק.

ובכן נסתלקה קושית הר"ב זית רענן דר' נתן לא מצי יליף מהך קרא גופא עמידה בעבודה כי עיקר קרא אתי שהבדילם ה' שיהיו עומדים שם במקדש ודוק. ופי' רש"י הנ"ל אינו סותר זה שהרי רש"י בפרשת שופטים פי' לעמוד לשרת מכאן שאין שירות אלא מעומד ע"כ ואילו כאן לא פירש כלום וק"ל.

עוד מייתי התם בתר הכי מ"ש התוס' בסוטה דף ל"ח ד"ה הרי הוא אומר דכהן שבירך ברכת כהנים בישיבה אפילו בדיעבד צריך לחזור ולברך דשמע מינה דאפילו אנוס מחמת זקנה אינו יכול לברך בישיבה דאפשר להתקיים ע"י אחרים אלא דכד מעינינן בדברי הפוסקים אינו נראה כן אלא שהוא אסמכתא.

ותחילה הביא שכן דעת הרמב"ם ז"ל שהרי כתב בפ' י"ד מהלכות תפלה הל' י"א וז"ל כך למדו מפי השמועה ממשה רבינו ע"ה כה תברכו בעמידה וכו' כה תברכו בשם המפורש והוא שיהא במקדש כמו שאמרנו עכ"ל הרי שפסק כת"ק דר' נתן ואילו בפרק ט"ו דין ג' כתב וברכה כעבודה ע"כ הרי דפסק כר' נתן דאתקש ברכה לעבודה וא"כ אין צריך תו ללימוד כה תברכו ותמיהא גדולה דאיך מזכה שטרא לבי תרי. ויש לתמוה איך לא הרגישו בזה נושאי כליו. כי על כרחך פשיטא ליה דס"ל להרמב"ם דהך היקשא אסמכתא בעלמא וחיליה מסוגיא דתענית דף כ"ו שכור מיהא דכוליה עלמא אסור מנלן וכו' עד אסמכתא מדרבנן נינהו יעו"ש ומכאן למד הרמב"ם שהיא אסמכתא ולהכי בפי"ד

מהלכות תפלה שכתב הדין לישא כפיו בשם המפורש במקדש משום כבוד ה' רוצה לאסור בדיעבד בישיבה אפילו למי שהוא אנוס שאינו יכול משום הכי אסמכוהו אכה תברכו וכה עיכובא הוא כמ"ש התוס' אבל בגבולין אין לאסור בעמידה ובפט"ו פסק מצד הסברא שיש לפסול אותו דברכה כעבודה עד כאן תורף דבריו.

והנה אחרי המחילה רבה מעוצם חכמתו דבריו תמוהים דנראה מדבריו שהבין שמה שכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ד הנ"ל והוא שיהא במקדש דקאי אכולהו וזה אינו אמת דלא קאי אלא למאי דסליק מיניה כה תברכו בשם המפורש לחוד עלה קאמר והוא במקדש כמו שביארנו דהיינו כמ"ש לעיל אבל שאר איירי בגבולין וזה פשוט מאד ולא ידענא מאי אידון וסהדי במרומים ששוב ראיתי להר"ב יד אהרן או"ח סי' קכ"ח שהקשה כן גם מה שרצה הרב הנזכר לומר דהרמב"ם למד כן מסוגיא דתענית דף כ"ו דבריו תמוהים דדוקא התם לענין שכרות דדריש סמוכים מנזיר דוקא קאמר דאסמכתא נינהו אבל הנך לא וכמו שיבא לקמן בס"ד.

ועל מה שהקשה שהרמב"ם סתר דידיה אדידיה מפי"ד לפט"ו עיין בס' יד אהרן שם דלא קשיא מידי. ומה שאני תמיה יותר הוא דאיך הפה יכולה לדבר דסובר הרמב"ם דהני מילי דרבנן נינהו והלא כתב כך למדו מפי השמועה עד משה רבינו ע"ה כה תברכו בלשון הקדש כה תברכו בעמידה וכו' וכל מקום שכותב הרמב"ם מפי השמועה למדו הוא מדאורייתא עיין בפ"א דהלכות חמץ דין ח' לענין חמץ מיום י"ד מחצות ולמעלה אסור כך למדו מפי השמועה והוי מדאורייתא. וכן תמצא בכמה מקומות דמפי השמועה דבר תורה הוא רבו מספר. ועיין בהקדמת הרמב"ם למסכת זרעים שכתב לענין דברים המקובלים ממשה רבינו ע"ה שהם של תורה וזהו כללותיה ופרטותיה נאמרו למשה בסיני ואע"פ שהם מקובלים ואין מחלוקת בהם מחכמת התורה הנתונה לנו נוכל להוציא ממנה אלו הפירושים בדרך מדרכי הסברות והאסמכתות וכו' עי"ש שהאריך הרבה. ועיין במרכבת המשנה להר"ב יד אהרן בפ"א מהל' חמץ.

באופן דכיון דבפירוש כתב הרמב"ם מפי השמועה למדו הרי זה דבר תורה ואיך כותב הרב דכל הני דכתב הרמב"ם מדרבנן נינהו. וכן יש לתמוה קצת מהר"ב כנסת הגדולה או"ח סי' הנזכר והר"ב יד אהרן ז"ל שכתב שמשמע מדברי הרמב"ם דהוי היקש גמור ולא אסמכתא והלא דבריו ברור מללו שהן דאורייתא. והשתא דאתית להכי אפילו תימא דהני קראי אסמכתא נינהו מ"מ סוף סוף כיון שלמדו כך מפי השמועה הוי דבר תורה. נמצא דהראיה החזקה לדעתו לפסוק בנדון שלו שיכול הכהן לברך בישיבה מדברי

הרמב"ם דסובר דהוא דרבנן אדרבא היא כנגדו ממש דסובר שהיא מן התורה וכמ"ש ועוד כתבתי שם באורך לענין דינא.

פרק טו

הלכה ג

העבירה כיצד כהן שהרג את הנפש וכו'. וכהן שעבד עכו"ם בין באונס וכו'. והנה מרן ז"ל בכ"מ כתב ומ"ש רבינו בין באונס צ"ע מנליה דכהני הבמות וכהנים ששמשו בבית חוניו לא משמע שהיו אנוסים ע"כ. והר"ב לחם רב ז"ל בסי' ג' הקשה כן והגדיל התמיהא דבגמ' מייתי קרא דמכשול עון דמכשול שוגג ועון מזיד ואילו אנוס לא הוזכר שם ומנ"ל להרמב"ם. ומשום הכי ר"ל דט"ס הוא וצ"ל בין במזיד במקום בין באונס ולא שוה לו למחוק הספרים. ומהרא"ש בסי' קנ"ז פלפל על מ"ש מרן אחר זה כמ"ש לקמן בע"ה ומבין ריסי עיניו ניכר דס"ל דהך דינא דאנוס הוציאו הרמב"ם ז"ל מדאמרינן בעלמא גבי עכו"ם ההוא ולא מוטעה ההוא ולא אנוס נמצא דשוגג ואנוס כי הדדי נינהו וכיון דאשכחן דשוגג הוא נאסר הוא הדין אנוס יעו"ש.

ואני בענייי זכני ה' ומצאתי שדין זה דאונס הוא גמרא ערוכה במס' ע"ז בדף נ"ד וז"ל אמר רב הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עכו"ם כיון ששחט בה סימן אחד אסרה ופריך מנלן אילימא מכהנים שאני כהנים דבני דעה נינהו ופירש"י אילימא מכהנים שאנסום מלכי ישראל ליעשות כהנים לעכו"ם וכתיב ולא יגשו עוד לכהן לי שאני כהנים דבני דעה נינהו וקנסא הוא עכ"ל ועיי"ש עוד בסוגיא הא קמן בהדיא דאנוס גם כן נאסר ומעתה יש להפליא על שלשת הרועים רועי ישראל איך אישתמיטתיה להו הך סוגיא.

ומעתה נראה לענ"ד דמהך סוגיא יש להביא ראיה למ"ש מרן ז"ל ביתה יוסף בטור או"ח סימן קכ"ח וז"ל ונראה דעד כאן לא פליגי אלא בנשתמד לרצונו וכו' אבל היכא דנאנס אפי' לדעת הרמב"ם וס' הזהיר נושא את כפיו ע"כ. ועל דבריו הקשה הר"ב לחם רב בסי' הנזכר וז"ל ויש להפליא על הרב הפלא ופלא וכו' דאיך כתב כן והרי בהדיא כתב הרמב"ם דאפילו באונס נפסל והוא עצמו תמה עליו בכ"מ עכ"ל. וקושיא זו כבר יישבה מרן עצמו בס' בדק הבית שכוונתו לומר דוקא כשנשתמד לעכו"ם אבל לא עבדה והיה באונס ובזה יודה הרמב"ם שלא כתב באונס אלא דוקא גבי עובד עכו"ם שעשה מעשה יעו"ש. ובא וראה חכמת מהרא"ש שהקשה קושיא זו על מרן בס' הנזכר וירד לעומק כוונת דעת מרן בעצמו וחילק החילוק הנזכר.

אבל אח"כ הקשה עליו וז"ל אבל עדיין קשה שהרי מצינו בכל מקום דשוגג ואונס הם

שוים וכדאמרינן ההוא למעוטי מוטעה ואנוס וכן בכמה מקומות וכו' אם כן כיון שמצינו דבהודה אפי' בשוגג פסול לעולם נראה א"כ דאנוס ג"כ יהיה פסול לעולם שהרי בכל מקום דינם שוה ובודאי נראה לי שהרב מהריק"א אישתמיטתיה הך סוגיא דמנחות וכו' יעו"ש וכן הוא דעת הרלב"ח בדף פ"ט אם נשתמד באונס ולא עבד עכו"ם נאסר יעו"ש אבל מרן ז"ל פסקיה להך דינא בסכינא חריפא בשולחנו הטהור יעו"ש דאינו נאסר. ואף שאין ידיעתי מכרעת מ"מ נראה לענ"ד דיש להביא ראיה לדבריו מהך סוגיא דע"ז דלמדנו משם דהא דהכהנים נאסרו אפי' שהיו אנוסים אינו מן הדין אלא משום קנסא דמן הדין אנוס אינו נפסל וכיון שחידוש הוא איכא למימר דדוקא התם שעבדו עכו"ם קנסינהו רבנן אמנם היכא דבאונס נשתמד ולא עבד עכו"ם אינו נאסר.

ובזה אתי שפיר מאי דאיכא למידק בדברי הרמב"ם דמעיקרא כתב דין העובד עכו"ם והפסיק בו ואחר כך חזר וכתב דין המשומד דהו"ל למנקט להו בחדא מחתא אי איתא דדינם שוה אלא ודאי מוכרחים אנו לומר שדעת הרמב"ם דדוקא מי שעבד עכו"ם באונס הוא דנאסר אמנם מי שנשתמד ולא עבדה והיה אנוס אינו נאסר ולפיכך הפסיק הענין וכתב דין המשומד ולא הזכיר באונס באופן שדברי מרן שרירין וקיימים מהך סוגיא.

עוד הקשה הר"ב לח"מ בדברי הרמב"ם ז"ל ודבריו נפלאו ממני וצריך אני להזכיר הסוגיא דסוף מנחות בקיצור דהתם איפליגו רב נחמן ורב ששת בשגג בזריקה דר"נ אמר קרבנו ריח ניחוח ור"ש אמר דאין קרבנו ריח ניחוח ואחר כך איפליגו בהזיד בשחיטה ואחר כך בהשתחואה ואחר כך בהודה. ובגמ' עבדו להו צריכותא דאי אשמועינן זריקה משום דעבד לה שירות ואי אשמועינן שחיטה משום דעבד לה עבודה ואי אשמועינן השתחואה משום דעביד מעשה אבל הודה דדיבורא בעלמא הוא לא צריכא. והנה הרמב"ם ס"ל דדוקא בשחיטה אי שגג אינו נאסר אבל הנהו אחריני זריקה והשתחואה והודה אפי' בשוגג נפסל כמ"ש בפ"י מהל' ביאת מקדש פ"ט יעו"ש.

ועל זה הקשה הרב הנזכר דא"כ למה ליה לש"ס למיעבד צריכותא דאי אשמועינן שחיטה משום דעבד עבודה לימא דהו"א דהשתחואה נמי הוא בהזיד כמו בשחיטה משום הכי פליגי נמי בהשתחואה לאשמועינן דאפילו שגג נאסר וכו' ע"כ וחזרו ונשנו דבריו אלה בספרו לחם רב בסי' הנזכר יעו"ש.

ולי אני הדל נראה דאין זו קושיא משום דלפי האמת השתחואה חמירא טובא משחיטה ורב המרחק ביניהם דהשתחואה אתקש לד' עבודות פנים כמבואר בהל' עכו"ם ושחיטה אינה עבודה כלל דשחיטה כשירה בזר אם כן אי לא הוו פליגי בהשתחואה לא הוה ס"ד להשוויי השתחואה לשחיטה לומר דמה שחיטה בהזיד אף השתחואה במזיד אלא

הו"א דוקא שחיטה דאינה עבודה בהזיד אבל השתחואה דהיא כשאר עבודת פנים אפי' שגג בזריקה דשוים הם ומשו"ה אצטריכו למיעבד צריכותא בענין אחד.

עוד כתב שם וז"ל ועוד דכיון דבגמ' הוה משמע לן דהוה אסרינן טפי בשחיטה מבהשתחואה אם כן היכי קאמר הרב דלפי האמת השתחואה חמירא משחיטה מסתייא דנימא דלפי האמת הם שוים ולא נאמר סברות הפוכות עכ"ל. ואני בעניי לא הבנתי דבריו כלל אטו משום מאי דאמרו בסוגיין לפום קס"ד שבקינן קושטא דמלתא דקי"ל דהשתחואה חמירא טפי משחיטה וכדכתיבנא דהשתחואה אתקש לד' עבודות הא ודאי דלא ושחיטה איננה עבודה כלל והכא בגמ' לאו לקושטא דמלתא קאי אלא לפי קס"ד והרמב"ם ז"ל ס"ל כיון שרב נחמן ורב ששת בשחיטה פירשו דבריהם בהזיד ובהנך סתמו משמע דאפי' לא הזיד נמי.

והיותר תימה על הרב ז"ל שנראה שכתב כן משום דס"ל דשחיטה היא אחת מהעבודות וכמ"ש אח"כ וז"ל ועוד קשה כיון דבשחיטה בשוגג אינו נאסר למה סתם כאן רבינו שעבד עכו"ם דמשמע אפי' בשחיטה דהא שחיטה אחת מהעבודות היא עכ"ל. והא פלאי דאין הדבר כן והוא מפורש בסנהדרין ובפ"ג מהל' עכו"ם ובפי' אמרו בסוגיין אין שחיטה שירות כלומר אינה עבודה ואפי' רב ששת לא אמר אלא נעשה כמשרת לעכו"ם לא משרת ממש וכן פסק בהדיא הרמב"ם בהל' ביאת מקדש בפ"ט ז"ל שהרי לא שירת לעכו"ם וכו' והוא פשוט דהשוחט לעכו"ם שאין עבודתה בכך אינו נסקל ואיך כתב ששחיטה היא אחת מהעבודות וצ"ע כעת.

ועל פי האמור קשיא לי על מהרלב"ח ז"ל שכתב בדף ע"ט על לשון זה וז"ל הקושיא בכאן מבוארת מה צורך להאריך במ"ש וכן הדין דכ"ש דבאחד מג' דרכים וכו' יעו"ש דמצריך להו דומיא לצריכותא דגמ' וקשה אעיקרא דמלתא איך מקשה קושיא כזו כיון דבגמ' עבדו להו צריכותא וכי תימא דמעיקרא עלה בדעתו דמ"ש הרמב"ם שעבד עכו"ם היינו שלא נשתמד ועבד בהיותו ישראל ואח"כ כתב מי שהמיר דהיינו שנעשה גוי ועובד אותה תמיד ומשו"ה הקשה דכ"ש הוא א"כ כד מסיק דמי שהמיר היינו שהודה לעכו"ם ולא עבדה אמאי לא כתב שבגמ' עבדו ליה צריכותא הכי ומדוע הרב יושב ודורש כאילו מפיו יצאו כבושים.

עוד כתב בסוף דבריו וז"ל גם עיין בפ"ט מהל' ביאת המקדש וכן כהן שעבד עכו"ם וכו' אחד העובד בשירות וכו' עד הרי הוא פסול לעולם ע"כ הרי פרט כל ג' חלוקות שזכרנו כי פי' כגון שנעשה כומר לעכו"ם היינו שעבדה כדרך עבודתה או המשתחוה היינו שעבדה באחד מהד' עבודות שבמקדש ונקט משתחוה והוא הדין לזובח ומקטר

ומנסך עכ"ל. ודבריו תמוהים ועל כיוצא בזה אמרו יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דהלא השתחואה הויא חוץ מארבע עבודות אלא דאתקש להו ובפירוש אמרינן בשמעתין השתחואה דלא עבד לה עבודה ואיך יתכן שהרמב"ם שבק עיקרא דהיינו הד' עבודות והלא בפירוש אתמרו בלשון הרמב"ם שהרי במ"ש אחד העובד לה בשירות כייל להו לד' עבודות ואח"כ נקט השתחואה שאינה עבודה אלא דאתקש להנך ואח"כ בהודה דדיבורא בעלמא הוא וצ"ע.

ואחרי ימים רבים בא לידי ס' שו"ת להגאון הגדול מוהר"ר צבי זלה"ה ושם ראיתי שעמד על לשון הרמב"ם הנזכר וכתב דלהרמב"ם ז"ל נפקא ליה הך דינא דאונס מסוגיא דמס' ע"ז דף נ"ב והאריך להכריח כן יעו"ש ואחרי נשיקת הרצפה קשה דאמאי לא מייתי מהך סוגיא דמשם בארה באר היטב.